

Г. М. Лучик,
асистент, Буковинський державний фінансово-економічний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ

Н. М. Luchyk,
assistant, Bukovyna State Finance and Economics University, Ukraine

ACCOUNTING POLICY AS A TOOL FOR ACCOUNTING AND ANALYTICAL INFORMATION MANAGEMENT

В статті розкрито поняття “облікова політика” як складова частина системи бухгалтерського обліку. Доведено, що організація бухгалтерського обліку вимагає вибору комплексу методичних прийомів, способів та процедур підприємством на основі чинного законодавства, таким комплексом в організації бухгалтерського обліку на підприємстві є облікова політика. Удосконалено визначення поняття “облікова політика” як сукупності правил, прийомів та обліково-аналітичних процедур щодо відображення у системі бухгалтерського обліку фактів господарської діяльності підприємств з метою забезпечення якісною обліково-аналітичною інформаційною базою систему управління.

Визначено завдання облікової політики, аспекти її формування, критерії ефективності. Сформовано елементи облікової політики з метою удосконалення процесу її формування, підвищення рівня якості складання та подання фінансової звітності. Запропоновано чотирьохрівневу структуру облікової політики підприємства: управлінський, технічний, методологічний, організаційний, з метою підвищення ефективності прийняття управлінських рішень.

The purpose of the paper is deals with the concept of "accounting policies" as part of the accounting system. Proved that the organization of accounting requires choosing a set of methodological techniques, methods and procedures now based on existing legislation, such as complex accounting at the company is accounting policy. Improved definition of "accounting policies" as a set of rules and methods of accounting and analytical procedures on display in the accounting system of economic activity of enterprises to provide quality accounting and analytical information base management system.

Defined task accounting policy aspects of its formation, performance criteria. Formed elements of accounting policy to improve the process of its formation, increase the quality of preparation and presentation of financial statements. A four-level structure of the company's accounting policies, management, technical, methodological, organizational, in order to improve decision-making.

Ключові слова: система бухгалтерського обліку, облікова політика, фінансова звітність, облікова інформація, система управління.

Keywords: accounting system, accounting policies, financial reporting, accounting information management system.

Постановка проблеми. Сучасні підприємства потребують гнучких систем оцінки й аналізу діяльності як своїх підрозділів, так і об'єкта управління в цілому. Фінансово-економічні показники господарської діяльності, які використовуються в обліково-аналітичній практиці мають суттєві недоліки та не формують цілісної інформаційної системи для управління. Консолідація облікової та аналітичної інформації повинна забезпечувати досягнення поставлених цілей і завдань, які використовуються на різних рівнях управління

підприємством. Запорукою високого рівня розвитку підприємства є удосконалення механізму формування консолідованої обліково-аналітичної системи в управлінні ним. Одним із таких інструментів даного механізму в управлінні є облікова політика підприємства.

Питаннями облікової політики як методико-організаційної складової системи бухгалтерського обліку в управлінні займалися як зарубіжні так і вітчизняні вчені: Т.В. Барановська, Ф.Ф. Бутинець, Л.М. Васильєва, В.А. Дерій, Т. Гоголь, П. Житний, Л. Пантелейчук, М.А. Проданчук, М.С. Пушкар, П.Т. Саблук, В.К. Савчук, Л.К. Сук та інші вчені. Однак, не розкрити проблемами залишається питання облікової політики як інструменту формування обліково-аналітичної інформації в систему управління.

Метою статті є теоретико-методичне, організаційне та практичне обґрунтування облікової політики як інструменту формування обліково-аналітичної інформації в систему управління.

Основними завданнями є: визначити та поглибити поняття “облікова політика” в організації системи бухгалтерського обліку для управління; удосконалити визначення поняття “облікова політика” в системі управління підприємством; сформувати елементи облікової політики з метою удосконалення процесу її формування, підвищення рівня якості складання та подання фінансової звітності; удосконалити структуру облікової політики підприємства з метою підвищення ефективності прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Закон про бухгалтерський облік визначає облікову політику досить коротко: “облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності” [8].

Трактування поняття “облікова політика” як у МСФЗ, так і в українському законодавстві передбачає, що підприємство до початку звітного періоду вибирає в межах, встановлених стандартами або іншими нормативними документами, певні методи, методики, способи оцінки, форми організації обліку, які використовуються ним для ведення поточного обліку і складання фінансової звітності. З одного боку це забезпечує однозначність тлумачення показників фінансової звітності, а з іншого – створює умови для здійснення фінансового менеджменту [3]. Тому необхідно визначити сутність поняття “облікова політика” з позиції різних вітчизняних та зарубіжних вчених (табл. 1).

Таблиця 1.
Сутність поняття “облікова політика” у різних літературних джерелах

Прізвище автора	Визначення поняття
Т.В. Барановська	Облікова політика підприємства має бути спрямована на розкриття творчих здібностей підприємців у підвищенні ефективності господарювання, впровадженні нових технологій для задоволення власних потреб і виконання зобов'язань перед державою [1, с. 11].
Ф.Ф. Бутинець	Облікова політика – це сукупність способів ведення бухгалтерського обліку, які були обрані підприємством [2, с. 88].
В.А. Дерій	Під обліковою політикою слід розуміти офіційно затверджене на підприємстві надане державою йому право вибору, з урахуванням його цілей, специфіки діяльності підприємства та чинних правових актів, відповідних методик та форм, техніки ведення бухгалтерського обліку [4, с. 10]
П. Житний	Облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і добитися успіхів в конкурентній боротьбі [5, с. 20].
.С. Пушкар	Облікова політика – це конституція підприємства, яка передбачає права і обов'язки системи обліку з приводу формування інформаційних ресурсів для менеджерів [9, с. 10]
Л. Пантелейчук	Облікова політика – це сукупність облікових принципів, методів, процедур та заходів для забезпечення якісного, безперервного проходження інформації від етапу первинного спостереження до узагальнюючого – складання звітності [6, с. 7].
П. Сук	Облікова політика – це принципи і правила ведення бухгалтерського обліку на конкретному підприємстві [10, с. 2].

Джерело: згруповано автором

Отже, аналізуючи дані табл. 1, можна зазначити, що нормативно-правові акти та науковці трактують поняття “облікова політика” як сукупність принципів, основ, домовленостей, методів, процедур і форм ведення бухгалтерського обліку з метою складання і подання фінансової звітності. Процес формування облікової політики є чітко регламентований чинними нормативно-правовими актами. Її ефективність буде залежати від якості облікової інформації, на основі якої вона буде сформована та функціонуватиме, забезпечуючи ефективність системи управління підприємством у розрізі його стратегічного розвитку.

Важливість і значимість правильного та ефективного вибору облікової політики, перш за все, видно з того, що облікова політика, обрана підприємством, підлягає оформленню відповідної організаційно-розпорядчою документацією. Тому що діяльність підприємства повинна забезпечувати впорядкованості і

відповідність бухгалтерського обліку з метою визначання окремих елементів облікової політики для прийняття рішень.

На основі вище проведеного дослідження, можна стверджувати, що облікова політика – це сукупність правил, прийомів та обліково-аналітичних процедур щодо відображення у системі бухгалтерського обліку фактів господарської діяльності підприємств з метою забезпечення якісною обліково-аналітичною інформаційною базою систему управління.

Головною метою формування облікової політики є вибір найкращих методів і процедур ведення бухгалтерського обліку, що сприятимуть достовірному відображенню фінансового стану і результатів діяльності підприємства та підвищенню якості обліково-аналітичного інформаційного забезпечення. Оскільки кінцевим продуктом застосування облікової політики є складання і подання фінансової звітності, яка є основою облікової інформації, що виходить з системи бухгалтерського обліку.

Окрім того, облікова політика має за мету не тільки складання та подання звітності, а й формування достовірної та повної облікової інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Основним завданням формування облікової політики є високий рівень її ефективності з метою прийняття управлінських рішень підприємством. Рівень ефективності облікової політики науковці визначають відносно суб'єктів та об'єктів системи бухгалтерського обліку. Тобто облікова політика залежить від ефективності її формування керівництвом підприємства.

Тому вважаємо, що облікова політика підприємства ставить перед собою наступні завдання:

- 1) визначати методи і принципи ведення бухгалтерського обліку з врахуванням їх впливу на суми визнаних витрат або доходів, фінансові результати;
- 2) забезпечувати повне відображення в бухгалтерському обліку всіх господарських фактів діяльності, достовірне визначення фінансового результату діяльності підприємства;
- 3) забезпечувати правильне оформлення та подання звітності, відповідність її даних даним синтетичного та аналітичного обліку;
- 4) забезпечувати повною і достовірною обліковою інформацією систему управління.

Складовими аспектами облікової політики в Україні є:

1) теоретичні засади бухгалтерського обліку – базуються на загальнонаукових основах бухгалтерського обліку та основних законодавчих актах, що регулюють діяльність в цій сфері; також включають в себе основні принципи, дотримання яких є основою відображення в обліку господарських операцій;

2) методика – це сукупність методів та критеріїв оцінки, що регламентують облік основних засобів та малочінних необоротних активів, запасів, фінансових інвестицій, розрахунків, забезпечень, доходів та витрат;

3) практика – включає в себе безпосереднє ведення обліку на вище перерахованих ділянках шляхом реєстрації в первинних документах та їх обробки; відображення господарських операцій згідно діючого Плану рахунків; узагальнення інформації в облікових регістрах обраної форми обліку; організація внутрішнього контролю та взаємодії бухгалтерії з іншими службами господарюючого суб'єкта [7, с. 89].

Сутність облікової політики вимагає роз'яснення теоретичного аспекту її формування через уточнення її складових елементів і практичного – через методологію її формування та організацію для підвищення ефективності функціонування системи управління. Облікова політика підприємства охоплює визначення організаційних, методологічних та технічних елементів організації обліку, формуючи у підсумку наказ про облікову політику, не враховуючи запитів управлінської системи.

На нашу думку, облікова політика повинна формуватися під потреби управління, в іншому випадку її цінність знижується і облікова інформація не відповідатиме поставленим вимогам, а, отже, рішення прийняте на її основі неефективне. Тому, сукупність технічних, організаційних та методологічних елементів облікової політики не дасть можливість вирішувати запити управлінської системи і досягати поставлених цілей у довгостроковому періоді.

Відповідно запропонований управлінський рівень в обліковій політиці забезпечить ефективність функціонування не тільки системи бухгалтерського обліку, а й підприємства загалом, який повинен бути первинним рівнем у формуванні облікової політики з метою забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень.

На основі проведених досліджень організації системи бухгалтерського обліку можна підсумувати вище викладені теоретичні підходи до вибору і формування облікової політики підприємства. На нашу думку, необхідно узагальнити в табл. 2 з урахуванням розробленої облікової політики для підприємств.

Структура наказу враховує чотири рівні елементів облікової політики та галузеві особливості підприємств. Формування облікової політики можна розкрити через чотириохрівневу структуру елементів системи бухгалтерського обліку з урахуванням вимог системи управління. Таку структуру можна пояснити тим, що облікова політика підприємства повинна формуватися під запити управлінської системи, тобто управлінський рівень є первинним. Сформувавши управлінський рівень, підприємство формує технічний, методологічний, організаційний рівні. Вважаємо, що відповідна структура наказу про облікову політику не задовольняє вимоги управління. Тому нами сформована структура, яка ґрунтується на запитах управлінської системи через визначення управлінського рівня представлена в табл. 2.

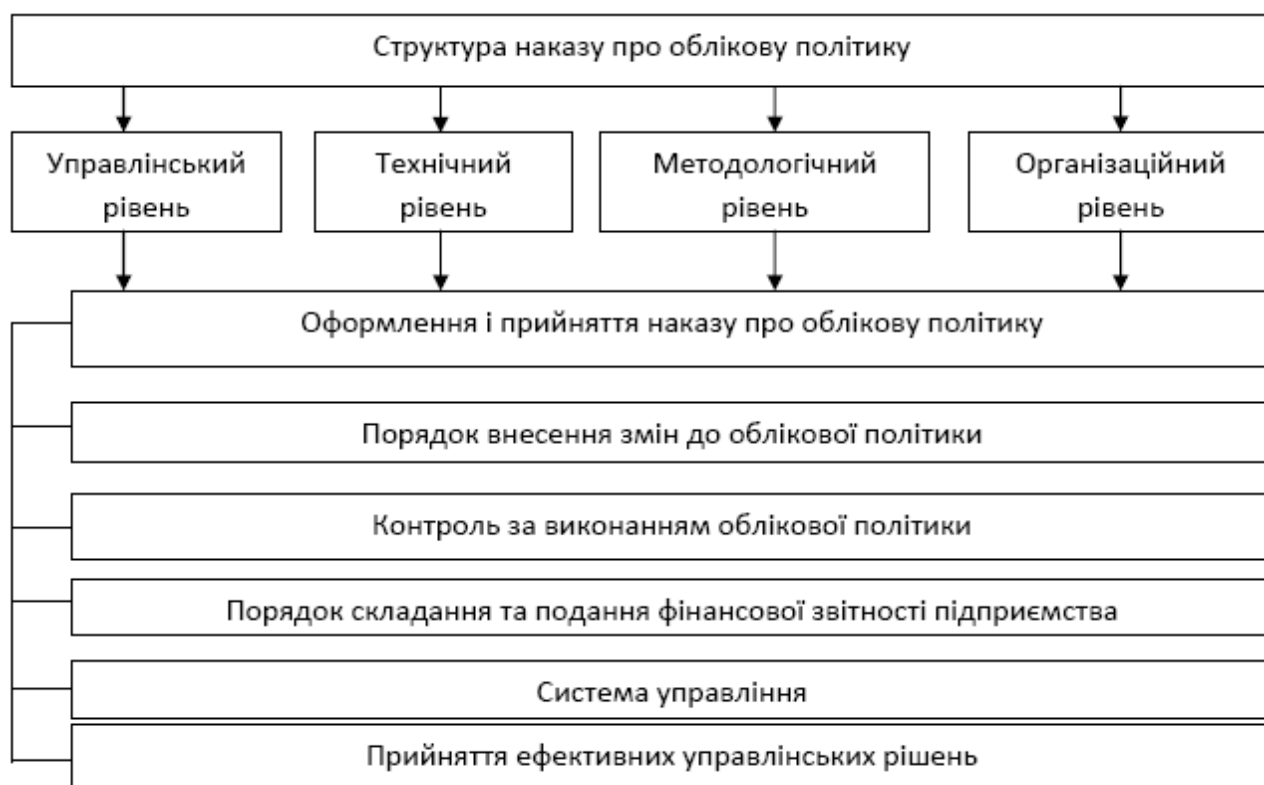
Таблиця 2.
Структура наказу про облікову політику

Відповідний рівень	Складові елементи
Управлінський	Система фінансових показників
	Система нефінансових показників
	Система прогнозних стратегічних показників
	Бюджетування
	Контроль за ресурсами
Технічний	Документообіг
	Первинний облік
Методологічний	Інвентаризація
	Оцінка
	Податковий облік
	Бухгалтерський облік
	Управлінський облік
	Основні засоби
	Нематеріальні активи
	Запаси
	Біологічні активи
	Дебіторська заборгованість
	Зобов'язання
	Інші активи та зобов'язання
	Організаційний
Повноваження на підпис документів	

Джерело: розроблено автором

Відповідно сучасні підприємства використовують подібну методику процесу формування облікової політики, починаючи з організаційних питань, визначення відповідальності працівників бухгалтерії у сфері організації бухгалтерського обліку і завершуючи визначенням технічного забезпечення та первинного обліку. Така структура наказу про облікову політику не повністю забезпечує отримання якісної облікової інформації, адже починається з розподілу обов'язків між відповідальними особами не враховуючи методів, форм і способів обліку, програмного забезпечення, первинних документів, облікових реєстрів, абсолютно не враховуючи потреби системи управління, тобто управлінського рівня, що реалізується через систему фінансових і нефінансових показників, систему прогнозних стратегічних показників, бюджетування та контролю за використанням ресурсів.

Тому, на нашу думку, структура наказу про облікову політику для сільськогосподарських підприємств повинна відповідати табл. 2. Процес формування наказу про облікову політику можна узагальнити на рис. 1.

Рис. 1. Етапи формування наказу про облікової політики для управління

Джерело: розроблено автором

Висновки та результати дослідження. На нашу думку, сформована структура наказу про облікову політику підвищить рівень якості облікової інформаційної бази для системи управління сільськогосподарськими підприємствами та рівень ефективності прийнятих на основі консолідованої обліково-аналітичної інформації управлінських рішень, а також забезпечить вищий рівень організації системи бухгалтерського обліку, інформаційних процесів. Первинною ланкою повинен бути управлінський рівень, на основі якого і буде сформовано технічний, методологічний та організаційний рівні. Отже, можна стверджувати, що формування облікової політики залежить від системи бухгалтерського обліку, і включає в себе сукупність принципів, методів, прийомів і процедур складання звітності як результату діяльності і функціонування підприємства. Головною метою формування облікової політики є підвищення ефективності системи управління за рахунок високої якості консолідованої обліково-аналітичної інформації.

Отже, структура облікової політики визначається через чотири основні рівні: управлінський – запити системи управління у розрізі фінансових і нефінансових показників, прогностичних стратегічних показників, бюджетування та контролю за ресурсами; технічний – включає визначення первинних документів, облікових реєстрів, розробку робочого плану рахунків; методологічний – визначення форм, методів і способів ведення бухгалтерського, управлінського та податкового обліку на підприємстві; організаційний – розподіл обов’язків між працівниками, відповідальними за ведення бухгалтерського обліку. В результаті формування облікової політики за такою структурою визначено складові наказу про облікову політику, що дасть змогу організувати процес ведення бухгалтерського обліку якісніше та ефективніше для системи управління.

Список літератури.

1. Барановська Т.В. Облікова політика підприємства в Україні: теорія і практика: [автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04]. / Т.В. Барановська. – К., 2005. – 21 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник для студ. вузів спец. 7.050106 “Облік і аудит”] / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.
3. Васільєва Л.М. Сутність облікової політики, її значення і вимоги, які до неї пред’являються: [Електронний ресурс] / Л.М. Васільєва // Ефективна економіка, №6, 2013 – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
4. Дерій В.А. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві: курс лекцій / В.А. Дерій. – Тернопіль: Джура, 2003. – 92 с.
5. Житний П. Проблеми формування облікової політики та шляхи їх вирішення / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – №3. – С. 19 – 22.
6. Пантелійчук Л. Формування облікової політики – важливий етап роботи підприємства / Л. Пантелійчук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – №9. – С. 3 – 11.

7. Пархоменко В.М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: Плани рахунків: загальний та спрощений. Регістри бухгалтерського обліку / В.М. Пархоменко, П.П. Баранцев. – Луганськ: “Футура” ДСД “Лугань”, 2001. – 464 с.

8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

9. Пушкар М.С. Облікова політика і звітність: [навч. посібник]. / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 141 с.

10. Сук П. Облікова політика підприємства / П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – № 1. – С. 2-4.

References.

1. Baranovska, T.V. (2005), *Oblikova polityka pidpryemstva v Ukraini: teoriia i praktyka*, [Company accounting policy in Ukraine: theory and practice], Kyiv, Ukraine.

2. Butynets', F.F. (2000), *Teoriia bukhhalters'koho obliku*, [Theory of Accounting], ZhITI, Zhytomyr, Ukraine.

3. Vasil'ieva, L.M. (2013), The essence of accounting policies, its importance and requirements that are presented to it, *Efektivna ekonomika*, vol.6.

4. Derij, V.A. (2003), *Orhanizatsiia bukhhalters'koho obliku v pidpryemstvi*, [Accounting organization in the enterprise], Dzhura, Ternopil', Ukraine.

5. Zhytnyj, P. (2005), Problems of accounting policies and their solutions, *Bukhhalters'kyj oblik i audit*, vol.3, pp. 19 – 22.

6. Pantelijchuk, L. (2002), The formation of accounting policy – an important stage of the company, *Bukhhalters'kyj oblik i audit*, vol.9, pp. 3 – 11.

7. Parkhomenko, V.M. and Barantsev, P.P. (2001), *Reformuvannia bukhhalters'koho obliku v Ukraini: Plany rakhunkiv: zahal'nyj ta sproshenyj. Rehistry bukhhalters'koho obliku*, [Accounting Reform in Ukraine: Chart of accounts: general and simplified. Accounting Registers], “Futura” DSD “Luhan”, Luhans'k, Ukraine.

8. *Zakon Ukrainy*, (1999), *Pro bukhhalters'kyj oblik ta finansovu zvitnist' v Ukraini*, [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine], Verhovna Rada Ukrainu, Kyiv, Ukraine.

9. Pushkar, M.S. (2003), *Oblikova polityka i zvitnist'*, [The accounting policies and reporting], Kart-blansh, Ternopil', Ukraine.

10. Suk, P. (2005), The accounting policies of the enterprise, *Bukhhalteriia v sil's'komu hospodarstvi*, vol.1, pp. 2 – 4.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2015 р.